

EVLENME VE ÇEYİZ GELENEKLERİNDE GİYİM EŐYALARI¹ (Giresun ili Şebinkarahisar Örneği)

Prof. Dr. Fatma KOÇ²

Öğr. Gör. Leyla KAYA DURMAZ³

ÖZET

Evlenme, iki kişinin ortak bir yaşam için hayatlarını birleŐtirerek aile kurma yolunda attıkları ilk adım olması sebebiyle bütün toplumların çok önem verdiği bir unsurdur. Türk toplumu, tarihinin her döneminde aile kurumuna önem atfetmiŐ ve teŐvik etmiştir. Türklerde ailenin kurulduğunun resmi ilanı düğün törenidir. Yaşamın dönüm noktalarından biri olan evlenme, hem kadın ve erkeğin yaŐamını birleŐtirmesi aÇısından bireysel; hem de aile ve akrabalık bağlarının kurulması aÇısından toplumsal bir olgudur. Zaman iÇerisinde sosyo-ekonomik ve coğrafı farklılıklardan dolayı düğün adetlerinde pek çok değişimler olmasına rağmen özü itibariyle hâlâ, düğün adetleri toplumun çok önem verdiği ve titizlikle icra etmeye devam ettiği âdetlerden birisidir. Evlenme adetleri gereği kadın ve erkek ile onların akrabalarına ilişkin düğün öncesi, düğün zamanı ve düğün sonrasında giysi ve giysilere ilişkin uygulamalar bölgesel özellikler aÇısından çeşitlilik göstermektedir.

Günümüzde küresel moda ile estetik anlayıŐının hızla deđiŐmesi ve kültürel değerlere farklı bakış açılarının gündemde olması ile bölgesel âdetlere ilişkin değerlerin yitirilmesi durumunu gündeme getirmektedir. Bu durumun oluŐmasının engellenmesi veya durdurulmaya çalıŐılması günümüz koŐullarında söz konusu değildir. Ancak gelenekli toplumlarda yörenin insanı tarafından oluŐturulan kültürel mirasın bir parçası olduğunu düŐündüđümüz evlenmeye ilişkin gelenek ve âdetlere ilişkin uygulamalar gün geçtikçe yerini modern yaşamın formatı ile biçimlendirilmiŐ uygulamalara bırakmaktadır.

Söz konusu evlenme gelenek ve âdetlerine ilişkin uygulamaların belgelendirilmesi ve kayıt altına alınması gerekliliğinden yola çıkarak yapılan **bu araştırma**; Giresun ili Şebinkarahisar ilçesinde, araştırmacılar tarafından yapılan çalışma sonucunda düğün adetleri sürecinde giyim eşyalarına yönelik uygulamaların neler olduğu, ne Şekilde temin edildiği ve kimler tarafından nasıl kullanıldığı analiz edilerek yörenin gelenekleri doğrultusunda belgelendirilmesi amacıyla planlanmış ve yürütölmüŐtür. Araştırmanın temel amacına ulaşabilmek için gelin, damat ve akrabaları için evlenme adetleri sürecinde alınan giyim eşyaları, hazırlanan bohça/dürü, çeyiz vb. gelenekli âdetlerin iŐeriđi ve uygulamalarına ilişkin öncelikle alan yazın taranmış, kaynak kişilerle görüşmeler yapılmış, yöreden elde edilen fotoğraf, kayıt, gerçek örnekler vb. kanıtlar toplanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yörede düğün âdetlerinin kültürel değerler ile birleştirilerek ne Şekilde kullandığının belgelendirilmesi ve daha sonraki kuŐaklara aktarılması aÇısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âdet, Evlenme, Düğün, Çeyiz, Şebinkarahisar, Giyim, Gelenek

¹ Bu araştırmanın bir bölümü, 10-13 Ekim 2018 tarihinde Giresun Üniversitesi'nde düzenlenen "3. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²TC Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım FakölteŐi, Moda Tasarımı Bölümü, fatmaturankoc@gmail.com

³Giresun Üniversitesi, Şebinkarahisar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü, kylyl@hotmail.com

CLOTHING WARES IN CUSTOMS OF MARRIAGE AND DOWRY (Example of Giresun province Şebinkarahisar district)

ABSTRACT

Marriage is a very important element for all societies because it is the first step for a common life towards the family building by combining their lives. Turkish society has attached importance and encouragement to the family institution in every period of its history. Wedding ceremony is the official declaration of the establishment of the family in the Turks. Marriage, one of the turning points of life, is individual in terms of combining the life of men and women; as well as the establishment of family and kinship ties. In time there are many changes in the wedding traditions because of the socio-economic and geographical differences, wedding traditions are one of the customs that the society gives great importance and continues to perform meticulously. When it comes to marriage, men and women and their relatives, pre-wedding, wedding time and after-wedding clothing and clothing practices differ in terms of regional characteristics.

In these days, global fashion and aesthetic understanding of rapidly changing and cultural values of different perspectives on the agenda of the regional value loss and the state is brought to the agenda. Under current conditions, it is not possible to prevent or stop the occurrence of this situation. However, in traditional societies, the practices related to marriages and traditions related to marriage, which we think are part of the cultural heritage created by the people of the region, are being replaced by practices that are shaped by the format of modern life.

This study based on the necessity of documenting and registering applications for marriage and marriage, in Giresun province Şebinkarahisar districts, wedding customs in the results of studies conducted by the researchers that their applications for clothing in the process, what is provided in such a way and planned to be certified in how the direction of the traditions of the region analyzed is used and by whom was conducted. In order to reach the basic purpose of the research, the bride, the groom and his relatives for the marriage during the process of marriage items, prepared bundle, dowry and so on the content and applications of traditional customs in the first field, the literature was scanned, interviewed with people, photos, records, real samples, etc. obtained from the locality. Data were collected and data were analyzed. It is important in terms of documenting how wedding traditions are combined with cultural values and transferring them to later generations.

Keywords: Custom, Marriage, Wedding, Dowry, Şebinkarahisar, Clothing, Tradition

GİRİŞ

Giresun Şebinkarahisar, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan, "Tarihi Kentler Birliği" üyesi olan ve tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan bir ilçedir. Giresun ili 1920 yılına kadar Trabzon iline bağlı kalmış, 1923 tarihinde çıkan bir yasa ile Türkiye'de bulunan livaların il yapılmasına karar verilmiş, bu karar neticesinde Şebinkarahisar da il yapılmıştır. İl durumunu 10 yıl süre ile muhafaza eden Şebinkarahisar, illerin yeniden düzenlenmesi çalışmaları çerçevesinde 2197 Sayılı Kanunla 1933 yılında ilçe haline getirilmiştir (Bozalioğlu, 2000: 168-169). Tarihi itibariyle bulunduğu coğrafyada önemli bir merkez olarak konumlanmış ve vilayetlik yapmış olan Şebinkarahisar, tarihinde birçok önemli mesleki becerilere, kültürel objelere, folklorik değerlere ev sahipliği yapmış önemli bir merkezdir. Hititlilerden, İskitlilere, Kaşgarlılardan, Pontuslulara, Romalılarından, Selçukluya, Osmanlıya ve günümüze kadar birçok farklı devleti barındırmış; Hristiyanlıktan, Yahudiliğe ve İslam'a kadar değişik dinlerle yaşamış; birçok dile ve lehçeye ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeri olarak arka planında birçok değeri barındırmıştır (Anonim, 2011: 8). Giresun merkeze veya Sivas merkeze ulaşımı zor bir mevkide olan ilçenin Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yönünü modernleşmeye doğru çevirdiği bilinmektedir.

Toplum düzeninde örf ve adetler, doğum, evlenme, dini bayramlar, ölüm vs. gibi hayatın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Halk kültürünün bölgesel ve yöresel özelliklerinin değişim göstermesi bölgeden bölgeye yaşam biçimi, sosyal, kültürel ve ekonomik durum, estetik beğeniler ve coğrafi gerçeklikler ile bölgenin eğitim ve kültürel özellikleri vb. pek çok unsur ile farklılık göstermektedir. Söz konusu farklılıklar bölgenin kültürel özellikleri ile halkın bu değerlere sahip çıkma durumu açısından değerlendirildiğinde bölgeye özgü uygulamaları gündeme getirmektedir (Koç ve Kaya Durmaz, 2016: 757). Bölgesel farklılıklar gösteren hatta aynı topluluk içinde dahi farklılıklarla karşılaştığımız örf ve adetlerden, özellikle evlenme adetleri dikkat çekmektedir. Evlenme âdetleri ve uygulamaları halkın içinden, halk kültüründen beslenerek oluşan unsurlarla bezeli, en eğlenceli ve en renkli folklor ürünüdür (Çalışkan ve Oral, 2016: 28). Evlenme törenleri dini ve resmi olduğu kadar toplumsal özelliklerde barındırmaktadır. Zaman içerisinde sosyo-ekonomik ve coğrafi farklılıklardan dolayı düğün adetlerinde pek çok değişimler olmasına rağmen özü itibarıyla hâlâ, düğün adetleri toplumun çok önem verdiği ve titizlikle icra etmeye devam ettiği âdetlerden birisidir. Evlenme adetleri gereği kadın ve erkek ile onların akrabalarına ilişkin düğün öncesi, düğün zamanı ve düğün sonrasında giysi ve giysilere ilişkin uygulamalar bölgesel özellikler açısından çeşitlilik göstermektedir.

Türk aile yapısı evliliklerle şekil bulmaktadır. Evlilik, kadın-erkek ilişkilerine yön vererek geleneksel değerlerin biçimlendirdiği bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Karadeniz ve Hamzaçelebi, 2017: 457). Hayatın geçiş dönemlerinden biri olarak kabul edilen evlilik, bağlı bulunulan kültürün kural ve kalıplarına uyularak gerçekleştirilen bir olaydır. Şüphesiz tarihi süreç içerisinde evlilik olayına gereken değeri veren Türk milleti bu olay etrafında birçok geçerliliği olan adetler oluşturmuştur (Koç ve diğ. 2015: 94). Evlilik adetlerinden birisi olan çeyiz hazırlama ve bohça geleneği kurulacak olan ailenin desteklenmesi için önemli olan bir basamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yönüyle maddi özellik taşıyan bu adetler etrafında oluşan uygulamalar çeyiz olgusunu oluşturmuştur (Altun, 2013: 12). Çeyiz kültürü, binlerce yıllık adetlerle ve inançlarla beslenen çok yönlü bir olgudur. Çeyiz, ekonomiyle, adetlerle ve inançlarla ilgili sosyo-ekonomik bir olay olarak karşımıza çıkarken aynı zamanda bir yanı sıra nesnel kültür örneklerini taşıyan etnografik bir olgu ve aşk, özlem, ümit gibi insani duyguların, nakışlarla, renklerle ifade edildiği duygu yüklü bir sanat olayı olarak karşımıza çıkabilmektedir (Kademoğlu, 1999: 99). Çeyiz adetleri ailelerin maddi durumlarına, yaşadıkları çevreye ve yörelere göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar genellikle çeyizde bulunan giysilerin, aksesuarların, eşyaların çeşitleri, sayıları ve kaliteleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Etnografik malzemeler içerisinde yer alan, giyim kuşam ürünlerine bakıldığında, yurdumuzun pek çok yerinde yörenin kendine has özelliklerini içeren biçim, malzeme ve kullanım özelliği açısından oldukça farklı bir zenginlik olduğu bilinmektedir. Bölgesel konum, ekolojik özellikler, yaşam şekilleri, inançlar, etnik özellikler vb. etkenler giyim kültürünü çok çeşitli boyutlarıyla etkilediği ve geliştirdiği için, giysiler bir dönemin, bir ülkenin, bir topluluğun veya bir kişinin özelliklerini gösteren önemli kültürel objelerdir (Koç ve Koca, 2016: 759). Geçmişten günümüze yaşam tarzları ve kültürleri farklı olan her toplumun, her sosyal sınıfın giyim tarzlarının da farklılık gösterdiği, bu farklılıkta diğer faktörlerin yanı sıra modanın da önemli etkisi olduğu söylenebilir. Giyinme, kullanım amacına, bireyin yaşına, sosyo-ekonomik durumuna olduğu kadar moda ve geçerli beğenilere göre de değişiklikler taşımaktadır (Koca, 2008: 175). İnsanların giyinme

şekilleri buldukları toplumun kültürel değerleri ile biçimlenerek diğer toplumlardan ayırıcı özelliklere sahip olarak şekillenmiştir. Bu durum toplumun kültürel değerlerinin kullanımında sözsüz anlaşmayı oluşturacak şekilde düzenlemeyi gerektirmiştir (Koç ve diğ. 2016: 179). Gelenekli yaşama bakıldığında da bir yörenin halkı tarafından kullanılan giysiler, toplumların manevi değerlerinin yanı sıra ekonomik, teknolojik ve sosyal yapılarını da yansıttığını söylemek mümkündür (Koç ve Koca, 2015: 106). Evlenme sürecinde kız ve erkek tarafının birbirine çeşitli nedenlerle hediyeler sunması da toplumun kültürel değerleri, ekonomik gücü ve sosyal yapısı ile değişkenlik göstermesi ile ilişkilendirilebilir. Giyim ve ziynet eşyalarına yönelik uygulamaların değeri ve çeşitliliği de ait olduğu toplumun değer yargıları gelenek, görenek ve adetlerine göre değişir ve çeşitlenir.

Evlenme gelenek ve adetlerine ilişkin uygulamaların belgelendirilmesi ve kayıt altına alınması gerekliliğinden yola çıkarak yapılan **bu araştırma**; Giresun ili Şebinkarahisar ilçesinde, araştırmacılar tarafından yapılan çalışma sonucunda evlenme adetleri sürecinde giyim eşyalarına yönelik uygulamaların neler olduğu, ne şekilde temin edildiği ve kimler tarafından nasıl kullanıldığı analiz edilerek yörenin gelenekleri doğrultusunda belgelendirilmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın temel amacına ulaşabilmek için gelin, damat ve akrabaları için evlenme adetleri sürecinde alınan giyim eşyaları, hazırlanan bohça/dürü, çeyiz vb. gelenekli adetlerin içeriği ve uygulamalarına ilişkin öncelikle alan yazın taranmış, kaynak kişilerle görüşmeler yapılmış, yöreden elde edilen fotoğraf, kayıt, gerçek örnekler vb. kanıtlar toplanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu araştırma, yörede evlenme adetlerinin kültürel değerler ile birleştirilerek ne şekilde uygulandığının aynı zamanda modernleşme ve günümüz teknolojik gelişmelerin de etkisiyle ne şekilde değişikliklere uğradığının belgelendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Giresun ili Şebinkarahisar ilçesinin evlenme törenleri ve bu törenlerdeki giyim eşyalarına yönelik adetlerin uygulanma şekillerinin belirlenmesi için yapılan bu betimsel araştırmada, öncelikle konu ile ilgili literatür taranmıştır. Çalışma 2018 yılı içinde araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formları ile yörede yapılan gözlem ve incelemelerle gerçekleştirilmiştir. Gözlem formu *düğün öncesi, düğün ve düğün sonrası* olarak üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerde Şebinkarahisar'ın düğün adetlerinde kız ve erkek tarafından yapılan çeyize ilişkin uygulamalarda *giyim eşyaları, giysi aksesuarları ile ziynet eşyaları* olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma kapsamında, yörede yaşayan 13 kaynak kişi ile görüşülmüş fakat 6 kişi gelenek, görenek ve adetlere ilişkin net bilgiler veremediği ve hatırlayamadığı çok ayrıntı olduğu için kapsam dışı bırakılmış, 7 katılımcı araştırma kapsamına alınmıştır (bkz. Tablo 1). Elde edilen bilgiler tablolara, kaynak kişilerin evlenme yaşları dikkate alınarak kronolojik olarak aktarılmıştır. Araştırmacılar tarafından yörede yapılan saha araştırması sonucunda elde edilen bilgiler, ilgili literatür ile desteklenerek analiz edilmiştir.

BULGULAR

Yöreden yöreye farklılıklar gösteren evlenme törenleri beraberinde farklı evlenme adetleri de getirmektedir. İnsan yaşamında önemli bir yeri olan evlenme, doğum ve ölüm arasında yaşanan en önemli evredir. Belirli bir yaşa gelen, maddi yükümlülüğü

kaldırabilecek ve kendini hazır hisseden her gencin evlenmesi yaşamın doğal bir sürecidir. Şüphesiz bu süreç, içinde yaşanılan toplumun kültür ve kurallarına göre şekillenir ve değişiklikler gösterir. Giresun İli Şebinkarahisar ilçesinde evlenmeye ilişkin gelenek ve görenekler toplumun bağlı bulunduğu kültürel yapı ile birçok kurala ve âdetin gereği olarak oluşturulmuştur. Erkek ve kadın için ayrı ayrı önemi ve hazırlanma süreci olan evlenme törenlerinde yapılan alışverişler, hediyeleşme ritüelleri evlenme töreninin her safhasında ve ailelerin gelir durumu ile ilişkili olarak düzenlenmiştir.

Giresun Şebinkarahisar’da, evlilik her ne kadar doğal bir olgu olsa da, evlenmek isteyen gençlerin bunu dile getirmesi hoş karşılanmamaktadır. Şebinkarahisar’ın *geleneksel evlenme adetlerinde*, erkek 18-20 yaşlarına yaklaştığında, anne-baba uygun bir kız aramaya başlarlar. Uygun kız bulunduğunda, 3-5 kadından oluşan bir dünür heyeti kurularak, kızın evine ziyaret gerçekleştirilir. Ziyaret sebebi belli edilmeden, kızın görünüşü uygun bulunursa, özel işler tarif edilerek becerikli olup olmadığı tespit edilir ve kızın yaşı öğrenilir (Özhan ve Özdemir, 1982: 97). Yörede doğup büyüyen Emine Karaman evlenme yaşına ve geleneklerine ilişkin gelenekleri şu şekilde aktarmıştır. “Kızlarda evlenme yaşı düşüktür. Genellikle 15-20 yaşları arasında evlenirler. Kızın yaşı 20lere yaklaştıkça evlenme şansının düştüğü düşünülmektedir. Erkek tarafı, dünür heyetinin bilgilerini değerlendirir. Fakat bu arada kız tarafı da damatları olacak erkeğin huyunu, işini, yaşını öğrenmek için araştırma yapmaktadır. Erkek tarafı kızı uygun bulursa ikinci defa dünür heyeti erkek evine gider ve kızın annesine niyetlerini belli ederler. Kız tarafı da uygun bulursa üçüncü kez dünür heyeti ve erkek babası, dedesi, yakın akrabaları kızı istemeye gider. Kız isteme olduktan sonra söz kesilir. Söz kesiminde nişan ve düğün tarihleri kararlaştırılmaktadır. Aynı zamanda nişan ve düğünde alınacak giysi eşyaları, ziynet eşyaları konuşulur” (KK4). Şebinkarahisar’da, başlık parası uygulamasının geçmiş zamanlarda yapıldığı söylene de, araştırma kapsamında görüşülen kaynak kişilerin düğünlerinde böyle bir uygulamaya rastlanmamıştır (KK7).

Nişan günü, erkek tarafının hazırladığı nişan eşyaları kız evine gönderilir ve davetliler topluca kız evine giderler. Kız evi gelen misafirlere sigara, kahve ve kuruyemiş ikram eder. Daha sonra herkesin göreceği şekilde ve bir kağıda kaydedilerek nişan eşyaları açılır. Bu olaya *nişan gösterme* denmektedir. Kız ve erkek bir odaya alınarak dini nikah kıyılır. Daha sonra erkek evinden gelen şerbet ikram edilir ve kız evinde yemek verilir. Nişanlılık dönemi yaklaşık bir yıl sürmektedir. Bu zamanlarda kız ve erkek birbirlerini görmezler. Resmi nikah kıyıldıktan sonra düğün hazırlıkları yapılır. Düğünler genellikle Pazartesi günü öğleden sonra başlar ve Cuma günü biter (Özhan ve Özdemir, 1982: 97). Düğünler genellikle köylerde düğün sahibinin evlerinin önünde yapılmaktadır. Düğünün birinci günü genellikle hazırlıklarla ve misafir ağırlamayla geçer. Şebinkarahisar’da düğünün ikinci günü bir alay halinde kız evine yalnızca erkek evinin kadınlarının gittiği bir tören vardır. *Kınacı* adı verilen bu grup, allık, pul, kına gibi süs malzemeleri götürürler. Gelin kız, kına gecesinde “*Fingo*” ya da “Allı” olarak adlandırılan yöresel giysiyi giymektedir. Fingonun kırmızı ve tonları ile dikilmesi başka rengin kullanılmamasından dolayı yörede bu giysiye “allı” da denmektedir (Koç ve diğ., 2013: 50). Aynı zamanda gelinin saçları parlasın diye gazyağı sürülerek örülüp süslenmektedir (KK6). Gelinin başına kına yakıldığı bu törende şu türküler söylenir: (Url-1)

Sen bu eve kızım daha gelemezsin

Koyducağın yerlerinde bulamazsın

Karar kılıp buralarda duramazsın

Allı kızım, gelin kızım, has kızım

Kutlu olsun yanan kınan has kızım

Aldı hanım kına tasın eline

Yaktı yiv yiv dolanarak geline

Gümüş kemer yakışmıştır geline

Seni saran delikanlı sevine

Allı gelin, pullu gelin, has gelin

Nokta nokta ayakların bas gelin

Düğünün üçüncü günü, erkek evinde toplanan misafirler, çalgıcılar eşliğinde kız evine gider. Buna ikinci kınacı alayı denir. Gelin öncelikle hamama götürülür. Akşam, erkek evinden bir kadın gelinin yumruk yaptığı elini açar ve kına yakar. Buna el açma töreni denir. Gelin yine allı giyer bu törende. Düğünün dördüncü günü damat adayı hamama götürülmektedir. Tıraş olduktan sonra kız evi tarafından gönderilen giysileri (damatlığı) giyer. Düğün alayı bugünde ya da düğünün üçüncü günü kız evine gitmeden, bir sandık, bir kat yatak, halı ve kilimler gönderilir. Kız evi eşyalara aynı mahiyette eşyalar ilave ederek, gelini almaya gelenlerle erkek evine gönderirler. Buna “ağırlık” adı verilmektedir (KK6). Evlenme töreninde olduğu gibi evlenme adetlerinde de önemli bir yeri olan çeyiz için farklı isimler kullanılabilir. Türk toplumunun evlenme geleneğinde çeyiz; gelinin ev ve mutfak eşyası, işlemeli ve dantel örtüleri, havluları, takı ve giysileridir; damadın düğün masrafları karşısında sunduğu eşyalardır (Usal, 2010: 158). Düğün günü sabahı, sadece kadınların katıldığı “duvak” adında bir eğlence olmaktadır (KK6). Eğlence bittikten sonra, gelini almaya gelen erkek tarafına kız evi ikramda bulunur. Başbağlama adı verilen gelinin duvağının örtüldüğü tören yapıldıktan sonra, evden çıkarılır. Erkek evine giden gelin ve damat el öpmeleri yapar. Düğünün ertesi günü, düğüne davetli tüm kadınlar, gelin görmek ve hediyelerini (saçı) vermek için toplanır, bu törene “saçı toplama” denmektedir. Bu törenden sonra düğün biter (Özhan ve Özdemir, 1982: 102-103).

Günümüzde düğünler daha önceki yıllara göre farklılık göstermektedir. Düğün gününden önce kız evinde kına gecesi yapılırken, erkeklerde köy meydanında toplanarak “komşu gecesi” adında yemekli, içkili bir eğlence vermektedir. Evlenme törenleri toplumun bağlı bulunduğu kültürel yapı ile birçok kurala ve adete sahiptir. Erkek ve kadın için ayrı ayrı önemi ve hazırlanma süreci olan evlenme törenlerinde giyim eşya ve aksesuarlarına yönelik birçok uygulama bulunmaktadır. Kız evine giden hediyeler, erkek evine giden hediyeler ve kız ve erkek evlerinin hazırladıkları çeyiz, bohça/dürü gibi uygulamalar kaynak kişilerin verdikleri bilgiler doğrultusunda tablolara aktarılmış ve Şebinkarahisar ilçesinin kültürel alt yapısı bağlamında analiz edilerek yorumlanmıştır. Evlenme adetlerindeki değişimlerin daha anlaşılır olması için, kaynak kişilerin evlenme bilgileri incelenmiştir.

Tablo 1. Kaynak kişilere göre evlenme bilgileri

	KK1	KK2	KK3	KK4	KK5	KK6	KK7
Doğum tarihi	1943	1945	1954	1954	1961	1968	1992
Nişan tarihi	1955	1958	02.1969	1970	06.1980	06.1983	10.2014
Düğün tarihi	1955	1958	10.1969	1971	08.1980	07.1984	07.2015
Evlenme şekli	Görücü usulü	Görücü usulü	Görücü usulü	Görücü usulü	Görücü usulü	Görücü usulü	Kendi isteğiyle
Kızların/erkeklerin evlilik yaşının geldiğinin düşünüldüğü yaş	18	20	25	22	25	25	25

Tablo 1 incelendiğinde, Şebinkarahisar’da yaşayan kızların evlenme yaşları ile ilgili net bilgiler elde etmek mümkündür. Kaynak kişilerin yaşlarının büyükten küçüğe doğru sıralandığı Tablo 1’de, KK1 12 yaşında; KK2 13 yaşında, KK3 15 yaşında, KK4 17 yaşında, KK5 19 yaşında, KK6 16 yaşında ve KK7’in 23 yaşında evlendiği gözlenmiştir. KK7’in kendi isteğiyle yani tanışıp anlaşarak evlendiği, diğer kişilerin ise görücü usulü evlendiği belirlenmiştir. Şebinkarahisar’ın geleneksel evlenme adetlerinde belirtildiği gibi, genç kızların evlenme yaşları eskiden çok daha küçükken, zaman ilerledikçe yaş ortalamasının biraz daha yükseldiği gözlenmiştir. Evlenme adetlerinden olan dünür heyeti oluşturularak görücü usulü evlenme, yine daha erken evlenen kaynak kişilerde rastlansa da günümüzde daha çok anlaşarak yapılan evlenmelerin olduğu aşikardır. Tablo 1 incelendiğinde, kaynak kişilerin büyük bir çoğunluğu çok daha küçük yaşlarda evlenmiş olsalar da, geneli 25 yaşın, gençlerin evlenme zamanı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2’de, 1950-1970 yılları arasında düğün öncesi, düğün ve düğün sonrasında, kız, erkek ve onların akrabalarına alınan giyim eşyaları, aksesuarları ve ziynet eşyalarına ilişkin veriler bulunmaktadır.

Tablo 2. 1950-1970 yılları arasında evlenme adetlerinde giysilere ilişkin uygulamalar analiz tablosu

Kaynak kişiler	Evlenme Adetleri	KK1(1955)				KK2(1958)				KK3(1969)					
		Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabaları na alınanlar	Erkeğin Akrabaları na alınanlar	Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabaları na alınanlar	Erkeğin Akrabaları na alınanlar	Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabaları na alınanlar	Erkeğin Akrabaları na alınanlar		
Düğün öncesi(söz/nişan) uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-Çit	alınmıyor	-annesine örgü çorap ve çit	alınmıyor	-çit -patik -iç çamaşırı	alınmıyor	-babasına çorap, gömlek -annesine entari,	-babasına çorap, gömlek	-entari -iç çamaşırı -pijama takımı	-iççamaşırı -pijama takımı -gömlek -kazak -süveter	-gömlek -iç çamaşırı -çorap	-gömlek -iç çamaşırı -çorap		
	Aksesuar	-lastik		-		-		-	-	-	-terlik	-terlik	-	-	
	Ziynet eşyası	-1 çeyrek		-		-		-	-	-	-	-	-	-	-
	Diğer	-Eteklilik basma		-		-		-	-	-	-	-	-	-	-
Düğün zamanı uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-entari -patik -basma kumaş -iç çamaşırı	-çorap -iç çamaşırı -gömlek -el örgüsü hırka	-çit -patik -örme çorap -örme kazak -örme süveter	-gömlek -basma kumaş -patik -çorap	-2 çift patik -2 çift çorap, -3-5 tane yaşmak -düğün için simli fişan, -basma don ve gömlek dikilir.	-örgü çorap, -keçi kılından örgü kazak, -don -gömlek	-babasına gömlek, örgü çorap, içlik. -annesine patik,entari,yaşmak, kuşak, erkek kardeşe gömlek, çorap,	-babasına yün çorap, -annesine yaşmak, yün patik, -erkek kardeşine yün örgü çorap,	-entari -iç çamaşırı -pijama takımı	-iççamaşırı -pijama takımı -gömlek -kazak -süeter	-gömlek -iç çamaşırı -çorap	-gömlek -iç çamaşırı -çorap		
	Aksesuar	-lastik ayakkabı	-saat -terlik -yumurta topuk ayakkabı	-	-	-	-saat	-babasına şapka	-baba ve erkek kardeşine papak, eldiven	-terlik	terlik	-	-		
	Ziynet eşyası	-1 arpalı bilezik	-	-	-	-reşat altını	-	-	-	-1 bilezik	-	-	-		
	Diğer	-tarak -lif	-ayna, -kolonya, -traş takımı, -tarak	-entari kumaşı	-lif	-	kolonya, -ayna, -tarak, -traş takımı,	-Kızkardeşine basma kumaş,	- kız kardeşine ve annesine basma kumaş	-	traş takımı	-lif -havlu	-lif -havlu		
Düğünsonrası uygulanan evlenme adetleri		alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor		

Tablo 2 incelendiğinde, düğün öncesi yani söz ya da nişan zamanı kız ve erkeğe aynı zamanda onların akrabalarına, hediyeler yani bohça/dürülerin hazırlandığı anlaşılmaktadır. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, eskiden süregelen yokluk ve ilçenin şehir merkezine uzaklığı, bohça/dürülerin, hediyelerin, kızın hazırladığı çeyizin imkanlar elverdiği kadar ve karşılıklı anlaşma ile yapıldığı gözlenmiştir. Bahaeddin Ögel, çeyiz ile ilgili “Dünden Bugüne Tür Kültürünün Gelişme Çağları” (1988) isimli kitabında, Eski Türklerde çeyizin baba malından kıza düşen pay olduğunu söyleyerek ve *Dede Korkut'ta* “oğlu olan ivermiş, kızı olan köçürmüş” sözünün kızın payının oğlan evine göçürülmesi anlamına geldiğini ifade etmektedir (263-264). Şebinkarahisar’da kızın çeyizinde olan ve erkek tarafından alınan giyim eşya ve aksesuarları temelde benzerdir fakat maddi durumu daha iyi olanlarda bazı değişiklikler görülebilmektedir. Kıza, erkeğe ve en yakın akrabalarına (anne, baba, kardeşler) ya da karşılıklı anlaşılırsa, dede, annene/babanne, amca, hala, teyze, dayı gibi akrabalara da hediyeler verilmektedir.

Düğün öncesinde, erkek tarafı kıza genellikle giyim eşyası olarak, çit (kenarı oyulu yazma), patik, iç çamaşırı, pijama takımı, gibi giyim eşyaları; kızın akrabalarından annesine örgü çorap, çit, babasına çorap, gömlek, iç çamaşırı konmaktadır. Aksesuar olarak kıza, terlik ve lastik ayakkabı, ziynet eşyası olarak kıza, bir arpalı bilezik, ya da çeyrek altın takılmaktadır. Kıza ve annesine etek/elbiselik basma kumaşta alınan diğer eşyalardandır. Kız tarafı ise erkeğe genellikle düğün öncesi giyim eşyası alınmadığını, ama imkanı çok iyi olanların iç çamaşırı, pijama takımı, çorap, gömlek, örgü kazak, örgü süveter ve terlik gibi giyim eşya ve aksesuarları alabilmektedir. Erkeğin akrabalarına da yine giyim eşyası alınmayabildiği fakat alındığında ise, annesine basma kumaş, havlu, lif, babasına çorap, gömlek, iç çamaşırı gibi giyim eşyalarının alındığı görülmektedir.

Düğün zamanı, erkek evinin kız evine, kız evinin erkek evine hediyeler aldığı görülmektedir. Erkek tarafı kıza, entari, patik, basma kumaş, lastik ayakkabı, iç çamaşırı, pijama takımı, düğün için simli fistan, kızın akrabalarına entari kumaş, çit (yaşamak), patik, örme çorap, örme kazak, örme süveter, iç çamaşırı gibi giyim eşya ve aksesuarları almaktadır. Düğün zamanı kıza, 1 bilezik veya reşat altını (beşi bir yerde) takılmaktadır. Kız tarafı erkeğe, terlik, çorap, iç çamaşırı, gömlek, örgü hırka, pijama takımı, süveter, kazak gibi giyim eşyaları alırlar. Erkeğin akrabalarına, gömlek, basma kumaş, iç çamaşırı, çorap, papak (örgü bere), eldiven (kıssa), patik, çit, örgü çorap gibi giyim eşyaları alınmaktadır. Aynı zamanda erkeğe saat takılmaktadır.

Düğünden sonra, kıza, erkeğe ya da akrabalarına herhangi bir giyim eşyası alınmaz. Ancak ekonomik durumu iyi olanlar, düğünden sonraki ilk bayramda geline etek, gömlek ya da isteğine göre giysiler alınabilmektedir.

1970-1980 yılları arasında düğün öncesi, düğün ve düğün sonrasında, kız, erkek ve onların akrabalarına alınan giyim eşyaları, aksesuarları ve ziynet eşyalarına ilişkin veriler tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. 1970-1980 yılları arasında evlenme adetlerinde giysilere ilişkin uygulamalar analiz tablosu

Kaynak kişiler	Evlenme Adetleri	KK4 (1971)				KK5 (1980)			
		Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabala rına alınanlar	Erkeğin Akrabala rına alınanlar	Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabala rına alınanlar	Erkeğin Akrabala rına alınanlar
Düğün öncesi(söz/nişan) uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-Çit -alı pullu fistan -yaşmak -iç çamaşırı -çorap	-2 takım iç çamaşırı -gömlek pantolon	-babaya gömlek, -iç çamaşırı, -çorap -Patik, -çit	annesine, babasına, ablalarına, abisine -iç fanila, -çorap -havlu -çit	-iç çamaşırı, -çorap, -gecelik, -terlik, -patik	-iç çamaşırı, -gömlek, -kravat, -pijama takımı, -çorap,	alınmıyor	alınmıyor
	Aksesuar	-	-	-	-	-mendil			
	Ziynet eşyası	-	-	-süt hakkı anneye altın,	-	-	-		
	Diğer	-	-tırş takımı	-lif, -basma kumaş,	-ayna, tarak	-	-		
Düğün zamanı uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-düğünde giymesi için fistan, Patik, Divitin kumaştan don dikilir.	-2 adet kıl örgü çorap, -2 adet gömlek -2 takım iç çamaşırı Ayna, tarak -tırş takımı	-babasına çorap, gömlek, -annesine fistan,patik, yaşmak, eteklik basma, -kız kardeşlerine patik, -Erkek kardeşlerine gömlek	-annesine basma kumaş, çit, don, entari, -babasına çorap, gömlek, iç fanila, -Kardeşine, patik, yaşmak,	-iç çamaşırı, -çorap, -gecelik, -hazır etek, elbise	-gömlek, -pijama takımı, -çetik -iç çamaşırı, -gömlek, -çit	-babasına iç çamaşırı, gömlek, çorap, -annesine, iç çamaşırı, çorap, entari, -kardeşlerine iç çamaşırı, gömlek, çorap	
	Aksesuar	-	-	-	-	-terlik, -çanta,	-terlik	-	-
	Ziynet eşyası	-bilezik -küpe-kolye takımı	-	-	-	-2 bilezik	-	-	-
	Diğer	-	-	kız kardeşlerine lif, basma kumaş,	-Kardeşine lif.	-basma kumaş	-ayna, -tırş takımı	-havlu	-annesine karyola takımı,
Düğünsonrası uygulanan evlenme adetleri		alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor

Tablo 3 incelendiğinde, düğün öncesi yani söz ya da nişan zamanı kız ve erkeğe aynı zamanda onların akrabalarına, hediyeler yani bohça/dürülerin hazırlandığı anlaşılmaktadır. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, anlaşmaya göre bohça/dürüler hazırlanmaktadır. “Evden eve” anlaşılırsa eğer, kıza/ erkeğe, anne-babasına ve kardeşlerine içinde giysi ve günlük kullanım eşyaları bulunan bohçaların hazırlandığı belirlenmiştir (KK4).

Düğün öncesinde, erkek tarafı kıza genellikle, yöre içinde önemli olan, geleneksel giysilerinden allı pullu fistan yani “*fingo*” almaktadır. Çit (kenarı oyalı yazma), patik, yaşmak, iç çamaşırı, gecelik, terlik de alınan diğer giyim eşyalarıdır. Eğer bu nişan/söz sürecinde araya bayramlar girerse, Ramazan Bayramında, kıza altın bilezik ve istediği giysiler etek/elbise, gömlek alınır, Kurban Bayramı girerse, kurban takılı beşi bir yerde veya bilezik almaktadır (KK5). Kızın akrabalarından annesine patik, çit, basma kumaş ve imkânı olanların kızın annesine aldığı *süt hakkı* olarak adlandırdıkları “altın” hediye edilmektedir. Seher Çalışkan ve Şerife Oral’ın “Safranbolu’da Evlilik Adetleri“ (2016), isimli araştırmalarında, Şebinkarahisar’da süt hakkı olarak verilen altının, “süt parası” adıyla benzer bir uygulama olduğu görülmektedir. Düğün öncesinde kıza ya da erkeğe herhangi bir ziynet eşyası alınmadığı gözlenmiştir. Babasına çorap, gömlek, iç çamaşırı konmaktadır. Kız tarafı ise erkeğe genellikle düğün öncesi giyim eşyası alınmadığını, ama imkânı iyi olanların iç çamaşırı, pijama takımı, çorap, gömlek, mendil, kravat giyim eşyaları alabildiğini belirtmişlerdir. Erkeğin akrabalarına da yine giyim eşyası alınmayabildiği fakat alındığında ise, havlu, lif, çorap, gömlek, iç çamaşırı, ayna ve tarak gibi giyim eşyalarının alındığı görülmektedir.

Düğün zamanı, erkek evinin kız evine, kız evinin erkek evine hediyeler aldığı görülmektedir. Erkek tarafı kıza, düğünde giymesi için fistan, divitin kumaştan don (şalvar), patik, gecelik, basma kumaş, iç çamaşırı, etek, elbise, çanta, terlik gibi giyim eşyaları alırlar. Kızın babasına, çorap, gömlek, iç çamaşırı, annesine, basma kumaş, patik, çit, yaşmak, fistan, erkek kardeşleri varsa gömlek, kız kardeşleri varsa basma kumaş, patik gibi giyim eşyaları alınmaktadır. Ziynet eşyası olarak kıza, 1-2 bilezik ve takı seti (kolye, küpe) alınabilmektedir. Kız tarafı erkeğe, kıl örgü çorap, gömlek, iç çamaşırı pijama takımı, terlik, tıraş takımı, ayna gibi giyim eşya ve aksesuarları alırlar. Erkeğin akrabalarına, gömlek, basma kumaş, iç çamaşırı, çorap, çit, don (şalvar) gibi giyim eşyaları alınmaktadır.

Düğünden sonra, kıza, erkeğe ya da akrabalarına herhangi bir giyim eşyası alınmaz. Fakat imkanı olanlar, düğünden sonraki ilk bayramda geline etek, gömlek ya da isteğine göre elbise alabilmektedir.

1980-2015 yılları arasında düğün öncesi, düğün ve düğün sonrasında, kız, erkek ve onların akrabalarına alınan giyim eşyaları, aksesuarları ve ziynet eşyalarına ilişkin veriler tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. 1980-2015 yılları arasında evlenme adetlerinde giysilere ilişkin uygulamaların analiz tablosu

Kaynak kişiler	Evlenme Adetleri	KK6 (1984)				KK7 (2015)			
		Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabala rına alınanlar	Erkeğin Akrabala rına alınanlar	Kıza alınanlar	Erkeğe alınanlar	Kızın Akrabala rına alınanlar	Erkeğin Akrabala rına alınanlar
Düğün öncesi(söz/n işan) uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-elbise, etek -hırka -iç çamaşırı, -pijama takımı, -çorap	-iç çamaşırı, -pijama takımı, -gömlek, Çorapkazak, -süveter,	-gömlek -iç çamaşırı -çorap -patik -yazma	Erkeklere -lif havlu gömlek --pijama takımı çorap -kazak -Kadınlara, -tülbent, - -havlu -patik –etek -yelek	-nişanda giyeceği elbise -pijama takımı -2şer adet iç çamaşırı, -gecelik takımı, -çorap -yazma -4-5 çift patik	-pijama takımı -2şer adet iç çamaşırı,	-gömlek -çorap -patik, -yazma, -iç çamaşırı	gömlek -çorap -patik, -yazma,
	Aksesuar	-ayakkabı, -terlik,	-terlik,	-	-	-nişanda giyeceği ayakkabı-çanta	-saat-terlik -cüzdan-kemer seti	-	-
	Ziynetesyası	-2 bilezik	-	-	-	-2 bilezik	-	-	-
	Diğer	-havlu,	-tırış takımı,	-tesbih -takke -lif,	Kayınvalideye ayrıca yatak örtüsü	-makyaj malzemeleri - seccade -havlu	-seccade, -tesbih -havlu-parfüm seti,	-havlu -seccade, tesbih	-havlu seccade,tesbih
Düğün zamanı uygulanan evlenme adetleri	Giyim eşyası	-elbise, -etek -hırka -iç çamaşırı, -pijama takımı, -çorap	-iç çamaşırı, -pijama takımı, -gömlek, -kazak, -süveter, -çorap	Erkeklere -gömlek -pijama takımı -çorap -kazak Kadınlara, -tülbent,-patik -etek -yelek	Erkeklere -lif -gömlek -havlu -pijama takımı -çorap -kazak Kadınlara, -tülbent, -lif, -havlu -patik –etek -yelek	Gelinlik, kına gecesi için elbise ve bindallı -pijama takımı-çorap -2 adet iç çamaşırı, -gecelik takımı, -4-5 çift patik ve yazma	-Damatlık -pijama takımı -2şer adet iç çamaşırı,	alınmıyor	alınmıyor
	Aksesuar	-ayakkabı, -terlik,	-terlik,	-	-	-çanta -ayakkabı,	- ayakkabı -terlik -cüzdan-kemer seti	-	-
	Ziynetesyası	-zincir kolye	-	-	-	-2 bilezik	-	-	-
	Diğer	-havlu,	-tırış takımı,	-lif -havlu -tesbih -takke	-lif -havlu Kayınvalideye ayrıca yatak örtüsü -tesbih-takke	-havlu - makyaj malzemeleri -seccade,	-seccade, -tesbih -havlu -parfüm seti,	-	-
Düğün sonrası uygulanan evlenme adetleri		alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor	alınmıyor

Tablo 4 incelendiğinde, düğün öncesi yani söz ya da nişan zamanı kız ve erkeğe aynı zamanda onların akrabalarına, hediyeler yani bohça/dürülerin hazırlandığı anlaşılmaktadır. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, kız isteme töreninden sonra nişan yüzükleri takılır. İki tarafta karşılıklı olarak bohçalar hazırlarlar. Nişan günü geline hazırlanan bohçalar sandık içerisinde götürülmektedir. Çeyizin en önemli eşyası sandıktır ve çeyiz bu sandıkta biriktirilerek saklanmaktadır. Erkek tarafının bohçası da nişan günü verilmektedir.

Düğün öncesinde hazırlanan bohçalarda, kıza; nişanda giyeceği, elbise ve ayakkabı, pijama takımı, 2şer adet iç çamaşırı, gecelik takımı, hırka, çorap, çanta, 4-5 çift patik, terlik gibi giyim eşya ve aksesuarları alınmaktadır. Kızın yakın akrabalarından erkeklere, gömlek, çorap, iç çamaşırı, kazak, kadınlara ise, patik, yazma, yelek, çorap ve iç çamaşırı alınmaktadır. Ziyet eşyası olarak kıza 2 tane bilezik alındığı gözlenmiştir. Kız tarafı erkeğe; pijama takımı, gömlek, iç çamaşırı, terlik, kazak, süveter, cüzdan-kemer seti, saat, tıraş takımı, erkeğin, dede, baba, amca, dayı gibi akrabalarına lif, gömlek, çorap, seccade-tesbih-takke, anne, anneanne, babaanne, teyze, hala gibi akrabalarına, yazma, çorap, patik, iç çamaşırı, yelek gibi giyim eşyaları alındığı gözlenmiştir. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, nişanlıyken eğer dini bayramlar araya girerse, gelin kıza bayramlık mahiyetinde, elbise, etek, gömlek gibi giyim eşyaları alınabilmektedir.

Düğün zamanı, kız evi erkek evine erkek evi kız evine bohça/dürü tekrar yapmayabilmektedir. Anlaşmalı olarak eğer tekrar bohça yapılacak ise, nişandaki bohçaların benzeri yapılmaktadır. Sadece kıza gelinlik ve ayakkabısı, kına gecesinde giymesi için elbise ve bindallı alınmaktadır. Erkeğe ise damatlık ve ayakkabı alındığı belirtilmiştir. Ziyet eşyası olarak ise kıza 2 bilezik ve zincir kolye alındığı gözlenmiştir. Düğünden sonra kıza, erkeğe ya da akrabalarına herhangi bir giyim eşyası alınmamaktadır.

SONUÇ

Gelişen teknolojiler, ekonomilerin artık ülke sınırlarını aşmış olmasından, dünyanın neredeyse tamamının aynı ekonomik ilişkileri benimsemesinden ve iletişim araçlarının küresel bir etkiye sahip olmasından dolayı hayatın her aşamasında değişimler yaşanmaktadır. Günümüzde geleneksel kültür kazanımlarındaki değişimin hızı kuvvetlenmiştir fakat maddi kültür unsurlarındaki değişimin hızına hala yetiyecek düzeyde değildir. Bu sebeple giyim-kuşam, kılık-kıyafet ve süslenme gibi kültürel unsurlar daha çok maddi kültürün kapsadığı alanda olduklarından, bu alandaki değişimler daha hızlı gerçekleşmektedir (Uğurlu ve Koca, 2011:1294).

Tarihsel süreçte coğrafi konum, göçler, ticari ilişkiler, keşifler, vb. nedenlerle medeniyetler arasında etkileşimler olmuş, Doğusuyla Batısıyla tüm medeniyetler sanatsal ve kültürel birikimlerini giysiler aracılığıyla birbirlerine aktarmışlardır (Koç ve Kaya Durmaz, 2018: 15). Tarihi itibarıyla birçok devlete, dine ve farklı kültüre ev sahipliği yapmış olan Şebinkarahisar'da evlenme törenleri ve adetleri de bu birikimi ve çeşitliliği barındırmaktadır. Giyim eşyaları, doğum, evlenme ve ölümden dahil hayatın her aşamasında anlam ve önemini korumuştur.

Evlenme törenleri tarihin eski zamanlarından bu yana, Türk insanının kaynaştığı ve bulunduğu bir ortam olma vasfını korumuştur. Tüm toplumlarda büyük bir titizlikle hazırlanan düğün törenlerindeki uygulamalar geçmişten günümüze kadar ciddi değişiklikler geçirmiştir. Eskiden köylerde evin önlerinde yapılan düğünler günümüzde,

ekonomik ve fiziki şartlardan dolayı daha çok salonlarda yapılmaya başlanmıştır. Araştırmamıza katılan 7 kaynak kişiden 6'sı köy düğünü ile evlendiğini, sadece yakın zamanda evlenen 1 kişi salon düğünü ile evlendiğini belirtmiştir.

Şebinkarahisar'da yaşayan ve evlenen kaynak kişilerin evlilik yaşları da önemli bir veri olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2017 yılı kadınlarda evlenme yaşı 26,2, erkeklerde ise 29,9 olarak belirtilmiştir (Url-1). Bu verilere göre ve kaynak kişilerden KK1 12 yaşında; KK2 13 yaşında, KK3 15 yaşında evlendiği dikkate alındığında günümüz şartlarında çocuk denecek yaşta oldukları söylenebilir. Fakat kişilerin verdikleri bilgilere göre, günümüze yaklaştıkça evlenme yaşı genellikle 20-25 arasında değişmektedir. Veriler incelendiğinde yine kaynak kişilerin 6'sının görücü usulü ile evlendiği 1 kişinin sadece kendi istediği kişi ile evlendiği gözlenmektedir.

Düğünlerin en önemli ve ekonomik olarak en zorlayan kısmı olan alışveriş ve hediyeleşmelerdir. Diğer her alanda olduğu gibi, günümüz şartlarında evlenme adetleri içerisinde de değişiklikler meydana gelmiştir. Şebinkarahisar'ın evlenme adetlerinden olan alışverişler ve hediyeleşmelerdeki giyim eşyalarına yönelik uygulamalarda da dikkati çeken önemli değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Özellikle kaynak kişilerin evlenme tarihleri dikkate alındığında, ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimlerden etkilendiği anlaşılmaktadır. Şebinkarahisar düğünlerinde eskiden daha çok el emeği örgülerin, işlemelerin bohça/dürülerde kullanıldığı, günümüze yaklaştıkça daha çok hazır giysilerin tercih edildiği söylenebilir. Şebinkarahisar'ın geleneksel giysisi olan "fingo" ya da diğer bir adıyla "allı" gelin olacak tüm kızların çeyizinde bulunan önemli bir giysiyken, günümüzde kullanılan gelin sayısının oldukça az olduğu onlarında sadece kına gecelerinde kısa bir süre giyildiği belirtilmiştir (KK4). Kız, erkek ve akrabalarına hazırlanan bohçalarda bulunan basma eteklik/elbiselik kumaşların yerini günümüzde hazır etek, elbiselerin aldığı da dikkat çeken bir konudur.

Şebinkarahisar'da kız evi ya da erkek evi için hazırlanan bohçalarda bulunan giyim eşyaları ve aksesuarları genel olarak, çorap, iç çamaşırı, pijama/gecelik takımı, basma kumaş, gömlek, patik, çit, yaşmak, terlik, ayna, tarak ve tıraş takımı olarak sıralanabilir.

Türklerde geçmişten günümüze ulaşan çeyiz geleneği, gelinin baba evinden götürdüğü elbise ve eşyalardan oluşmaktadır. Kız çocukları daha küçük yaşlardayken hazırlıkları başlayan çeyiz, onun en önemli değerlerinden biri olarak görülmüştür (Çayan, 2017: 212). Kaynak kişilerin verdikleri bilgilere göre, onların evlendikleri dönemde, düğünden üç gün önce, kız evinden 3-5 kişinin kızın çeyizini sermek için oturacakları eve gittiğini ve tüm çeyizin görünür şekilde yerleştirildiğini belirtmişlerdir. KK1 çeyiz götürme işini "kız tarafı götürür, düzer koşar gelirdi" şeklinde ifade etmiştir. Çeyiz yerleştirme işi bittikten sonra, komşular, akrabalar çeyizi görmeye giderlerdi. Fakat günümüzde artık çeyiz görme yapılmadığı belirtilmiştir. Çeyizde olması gerekenlerde de günümüz şartlarına göre değişiklikler olmuştur. KK4 ve KK5 'in verdiği bilgiye göre, eskiden evlenecek olan bir kızın çeyizinde, patik, gömlek, çit, allı pullu entari (fingo), don, fistan, kıl çorap, papak, ayna, tarak ve ibrik ile leğenin olması gerekmektedir. Günümüzde ise evlenecek olan bir kızın çeyizinde; mutfak eşyaları, küçük ev aletleri, nevresim takımları, yorgan, havlular, seccadeler, bornoz takımı, lifler gibi daha çok hazır olarak temin edilebilen ev eşyaları ile, patik, çorap, iç çamaşırı, eşarplar gibi giyim eşyaları bulunmaktadır.

Şebinkarahisar'da geçmişten günümüze doğru gelindikçe, ekonomik, teknolojik ve sosyal şartların da tüm dünyada olduğu gibi değişmesiyle, evlenme adetlerinde ve bu

adetlerde giyim eşyalarına yönelik yapılan uygulamaların değiştiği, ulaşımın kolaylaştığı giyim eşyalarının daha çok hazır olanlarının tercih edildiği gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

Altun, E., (2013), Şanlıurfa İli Akçakale İlçesi Düğün Adetleri Ve Çeyiz Çevresinde Gelişen El Sanatı Ürünleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Anonim, (2011), Avrupa Birliği Kadın İstihdamı Desteklemesi Hibe Programı “Kadınlar Üretimde Proje Kitabı”, Giresun/Şebinkarahisar.

Bozalioğlu, İ., (2000), “Karahisar-ı Şarki'nin İdari, Ekonomik ve Sosyal Durumuna Dair (1870-1926)”, Şebinkarahisar I. Tarih ve Kültür Sempozyumu, İstanbul s.167-173.

Çayan, S., (2017), “Hatay İlinde Bezemeli Çeyiz Sandıkları”, 1.Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Kitabı, s.212-222.

Erol Çalışkan, S., Oral, Ş., (2016), “Safranbolu’da Evlilik Adetleri”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı: 43, s.227-240.

Kademoğlu, O., (1999), Çeyiz Sandığı, Duran Ofset, İstanbul.

Karadeniz, Ç., Hamzaçebi, G., (2017), “Giresun ve Havalisinde Düğün Geleneğinde Coşkuyu Güçlendiren Bir Unsur Olarak: Ateşli Silah Kullanımı”, The Journal of Academic Social Science Studies, 62, s. 455-464.

Koç, F., Kaya Durmaz, L., (2018), “Moda Süreci Bağlamında Gelin Başlığı Tanzimlerinde Estetik Değerler ve Tasarım Özelliklerindeki Değişim (Giresun İli Şebinkarahisar Örneği)”, Akademik Bakış Dergisi, sayı 69, s.12-30. ISSN:1694-528X

Koç, F., Koca, E., Kaya Durmaz, L., (2013), “Giresun – Şebinkarahisar’ın Benzersiz Bir Halk Giysisi “Fingo””, II. Yöresel ürünler Sempozyumu ve Uluslararası Kültür/ Sanat Etkinlikleri, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Antalya, s 48-56. (Tam metin bildiri)(Yayın No:997405).

Koç, F., Kaya Durmaz, L., (2016), “Tamzara Dokumacılığı Ve Dokumanın Tanıtılmasına Yönelik Uygulamalar”, 7th International Istanbul Textile Conference, Anadolu’ya Doku’N’an Bezler, BEZCE2016, İstanbul, s.754-764 (Tam metin bildiri).

Koç, F., Koca, E., Vural, T., (2015). “Türk Kültüründe Gelin ve Damat (Güvey) Giyimi”, Evlilik; Aile Yazıları /8, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı / Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Editör: Saim Sakaoğlu, Mehmet Akça, Pervin Ergun, s:93-122. ISBN:978-605-4628-86-5,

Koç, F., Koca, E., 2015 “Kütahya’nın Entarili Geleneksel Kadın Giysilerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi, Semiotic Analysis of Traditional Women’s Outfits with Entari of Kutahya”, Millî Folklor, 27 (106), 70-87

Koç, F., Koca, E., (2016). “Halk Giyim Kuşamının Yok Olmasına İlişkin Nedenler ve Koruma Altına Alınması Gerekliliğinin 5N1K Yöntemi ile Analizi”, Turkish Studies -, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), 11 (2) 755-778 DOI Number: <http://dx.doi.org/10,7827/TurkishStudies.9274>

Koca, E., (2008) "Comparison Of Viewpoints Towards Fashion Among University Students In Different Countries". Tekstil ve Konfeksiyon, Cilt: 18, No: 3, Sf: 174-184,

2008.

Koç, F., Koca, E., Kaya Durmaz, L., (2016), “İzmir İli Kemalpaşa İlçesi Tahtacı Alevileri Kadın Giysileri”, 4. Yöresel Ürünler Sempozyumu ve Uluslararası Kültür Sanat Etkinlikleri, 3-5 Kasım, Antalya, 179-189.

Ögel, B., (1988), Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları, Türk Dünya Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.

Özdemir, A., Özhan, H., (1982), İlçe Oluşunun 50.Yılında Şebinkarahisar, Tekışık Matbaası, Ankara.

Uğurlu, S., Koca, S., (2011), “Sakarya Örneğinden Hareketle Gelin Kıyafetinde Meydana Gelen Değişim”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, s. 1290-1300.

Yalçın Usal, S., (2010), “Türklerde Çeyiz Sandığının Kullanımı Ve Geleneksel Süslemeler”, ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:1.

Url:1<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/TR-144548/gelenek-ve-gorenekler.html>

Url-2 <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=112&locale=tr> / 15-09-2018

Kaynak Kişi Künyesi:

KK1. Parlak Karakoyun/ Şebinkarahisar/ 1943/Eğitimi yok/ Ev hanımı

KK2. Şakire Akkuş/ Şebinkarahisar/ 1945/Eğitimi yok/ Ev hanımı

KK3. Ayten Özdemir/Şebinkarahisar/ 1954/ İlkokul/ Ev hanımı

KK4. Emine Karaman/Şebinkarahisar/ 1954/ Eğitimi yok/ Ev hanımı

KK5. Güler Özkan/ Şebinkarahisar/ 1961/Lise/Ev hanımı

KK6. Sevim Bölük/ Şebinkarahisar/ 1968/ İlkokul/ Ev hanımı

KK7. Nurcan Bölük / Şebinkarahisar/ 1992/ Üniversite/ Ev hanımı